

I. N. D.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA

Exhibens

THEOREMATA
NONNULLA MI-
SCELLANEA;

Quam

Consensu & approbatione Amplissima
Facultatis Philosophicæ in Regia Aca-
demia Aboënsi,

P R Æ S I D E

VIRO Excellentissimo ac Praclarissimo,

DN. M. JOHANNE FLACHSENIIO,
Mathematicum Professore celeberrimo,
& Academiæ h. t. Rectore Magnifico, Mœce-
nate & Promotore omni obsequii cultu
prosequendo.

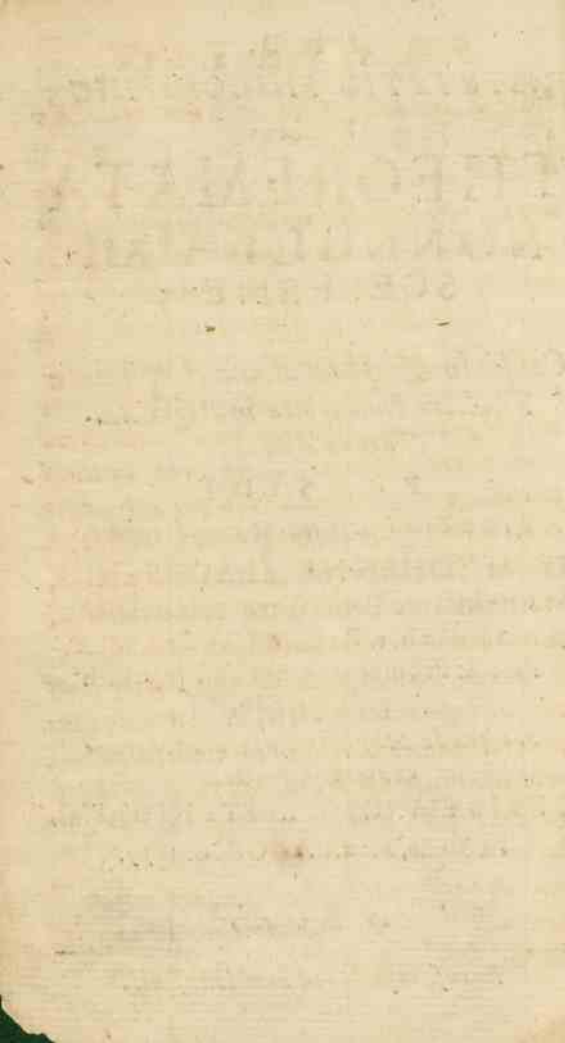
*Pro gradu Magisterii placido bonorum
examini submittit*

CHRISTIANUS WALSTENIUS, Finl.

In Audit, Max. d. 25. Octob. 1679.

A B O Æ,

Excus. apud Viduam Hansonii.

P R Æ F A T I O.

Siquidem mihi, & ex mandato
 Amplissima Facultatis Philosophicæ
 incumbit, & id voluntatis accidit,
 ut exigente angustia temporis, ne quid de pu-
 blicis & privatis occupationibus dicam, aliquot
 tantum ducerem lineas, quibus omni ostenta-
 tione seposita differendi ansam praebeam. Apud
 candidos igitur & æquos rerum aestimatores
 non timebo, ne hæc *πίσματα* ex eo minorem
 incant gratiam, quod antea à celeberrimis
 viris solidè elaborata, à me verò, antithesi
 penitus omissa, vix ac ne vix quidem corrice
 genus quoad ipsam thesin tractata, sensum sa-
 niorum Philosophorum, ex parte multo maxi-
 ma etiam verba contineant: cum mihi ob
 causas antea memoratas, τὰ παλαιὰ κενῶς;
 h. e. res veteres novo indutas habitu sem-
 per producere nec licuerit, nec certis de cau-
 sis interdum placuerit, multò minus fuerit mei
 arbitrij ad palatum delicatioris hujus seculi sin-
 gulare aliquod argumentū & minus frequen-
 tatum nunc deducere. De cætero nullus dubi-
 tans de Benivoli Lectoris æquanimitate &
 favore in hisce censendis ad institutum me sta-
 tim adcingo. Esto itaq; favente Altissimo

THEOREMA PRIMUM,

Omne Ens propriam habet existentiam.

Ratio hujus assertionis patet, quia gaudet essentia actuali, quæ est ipsa existentia. Ubi notandum existentiam hic non accipi strictè pro subsistentia, neq; abusivè pro conditione & statu rei, sed proprie prout est synonymum entis cum respectu quodam ad actualitatem, quæ aliquid extra causas constituitur; Quod intelligendum vel positivè, quatenus è causis emerferit, vel negativè, quatenus in causis esse eidem repugnaverit. In hac acceptione competit existentia omni enti singulari, nullo habito respectu, an sit accidens vel substantia, hæc completa in subsistendo vel incompleta, sive sit ex se & suâ naturâ talis, sive ex accidenti. Et prout ens est simplex vel compositum, totale vel parziale, ita existentiam habet simplicem vel compositam, totalem vel partialem, adæquatam vel inadæquatam. Quæ hic adhuc essent dicenda, injunctæ brevitatis memor relinquo publicæ disquisitioni,

THE-

THEOREMA SECUNDUM.

Actiones distinguuntur finibus.

HOc theorema non ita accipiendum reor, ut bonitas & malitia actionis in totum à fine debeat determinari, cum sæpius videamus fieri mala boni finis obtinendi gratia. Sed quod finis sit inter requisita illa, ex quibus bonitas & malitia actionum æstimanda. Proin ad bonitatem earum opusest junctim omnibus requisitis, ad malitiam sufficit vel unum. Exhinc liquet etiam quid de illo censendum: duo cum faciunt idem non est idem. Nimirum posse actionem quoad materiale convenire sine tamen existente longe diversissimo. Sic pater verberibus affligit filium, affligit & inimicus ejus, aut sine alio. Præterea distinguendum inter actionem per se ad finem ordinatam, & eam quæ per accidens: v. g. Proditio Christi à Judâ facta non meretur laudem, licet per eam servatum genus humanum. Observandum etiam illud procedere de fine ultimo, principali, adæquato & per se; non de subordinato, inadæquato & per accidens.

THEOREMA TERTIUM.

Propria possunt virtute divina se-
parari à suo subjecto.

AD hujus προπίσμηγης enodationem in rem est, ut sciamus hic in considerationem venire non propria συγκαθ' ἑαυτῶν φύσεων, sed παρεπιπέτα τῇ φύσει. Præterea nobis distinguendum I. Inter separationem mentalem seu Logicam & realem seu Physicam, hæc hujus loci est. II. Inter separationem positivam, quæ est quando non solum conjunctum quid aufertur, sed etiam contrariū ejus assertur, & inter privativā, cujus est tantū privare rem quodam sibi conjuncto, quæ huc quadrat. III. Inter separationem naturalē & prænaturalē, illa per naturā, hæc per naturæ creatorem fit, de quā etiam hic nobis sermo. Hisce ita præsuppositis probamus assertionem nostram, argumentantes i. Quod non est contradictorium, illud Deus potest, at sejungere propria à suo subjecto non est contradictorium, Ergo Deus hoc potest. Minor facilis est probatu I. quia substantia subjecti perfecta est ex & in suis causis: Proprietates autem istæ sunt extra subjecti ἔσσαν, constitutam enim sequuntur non vero constituunt.

unt. Ut ergo accedentes istæ proprietates
subjecti *ὄσια* non augent ; ita nec illis sub-
latis hujus substantia perit vel minuitur.
2. Porro substantia & accidens non respi-
ciunt se ut affirmans & negans, sed sunt quasi
species oppositæ, quarum natura est, ut una
non includat sed potius excludat alteram,
utique in propatulo est illa nullam implicare
contradictionem. II. Si propria adjuncta
Deus à suis subjectis non potest avellere, ha-
bent utique in se principium resistendi illius
infinitati, ast cum hoc falsum sit, quia nihil
in hac finitâ naturâ, quod infinito Deo
queat resistere, falsum itaq; erit & antecedens.
III. Si, Deus non potest conjunctionem pro-
prietatum cum subjecto solvere, nexus ille
naturalis Deo erit robustior, utpotè qui ne-
queat eximere subjecta, accidentium jugo
pressa, at consequens blasphemum E.
IV. Quia nos verè possumus separatione
mentali propria à suis subjectis separare, u-
tique multò magis Deus ea separatione reali
sejungere potest, nam infinitis modis, teste
Apostolo, Deus plura potest, quam crea-
tura intelligit aut percipit. Hinc er-
iam dixit quidam Deum longe potentio-
rem in operando, quam intellectum nostrum in
apprehendendo. V. Videtur & id evince-

re actum primum separabilem, quod actus secundus læpius sublatus. Sufficiat unum ex multis produxisse exemplum, quod habetur 2. Reg. 6. v. 6. Ubi descensio à ferro gravi in superficie aquæ constituto potuit separari. VI. Addunt robur assertioni nostræ exempla complura, quæ testantur non tantum de actus secundi sed & primi sejunctione: Sic subsistentia ab assumpta humanitate Christi sublata est, quæ tamen per emanationem insequitur communem formam in substantia singulari. Infirmittates & qualitates corporis nostri prout nunc constitutum est, emanant ab ipsâ essentia corporis, quæ tamen in futura vita auferentur, remanens ipsa subiecti corporis essentia, 1. Cor. 15. v. 44. Erit enim corpus τῶν, sed non τῶν, quoniam evademus ἰσχύροισι Matth. 22. v. 30.

THEOREMA QUARTUM.

Formas brutorum in dissolutione suorum corporum non interire probabile videtur.

Cum dudum Chartesii sententia formas brutorum facientis accidentia explosa sit & jam inter omnes saniores Philosophos
con-

has substantias, hasque duplices
t, materiales & immateriales, quæ
dictoria oppositio, & sic interdum
m detur medium, puta participa-
taque formæ brutorum erunt vel
vel spiritus. Prius per se patet
e, quia *ἄβρον* in Philosophia con-
corpus informari à corpore, poste-
concedendum, videlicet partici-
nas istas de conceptu spiritus, &
ἰναλόγως. His ita positis facili-
meam sententiam roborari posse
asserunt quidem magni nominis
i formas brutorum una cum cor-
erire, verum probabilior videtur
sententia qui dicunt eas superstites
e, quamvis vi formandi perfectè
leant, idque ob rationes sequentes 1.
n agnoscunt principium corrupēs
se nec extra se, non illud quia sūt spi-
λόγως dicti, ut superius evictum;
culant hinc pugnantes quâlitates
onem causantes; nec hoc, quia
nonem Logicum substantiæ nihil
m. 2. Accedit & illud quod com-
vox Philosophorum: sicut ex ni-
lit, ita in nihilum nihil redigitur,
virtute finiti agentis.

THEO-

THEOREMA QUINTUM.

Motus solis duplex, communis
vel proprius.

MOTUS communis, qui & primus cluit est, quo Sol indies ab Oriente per meridiem in occidentem, indeque per mediæ noctis tempus rursus in orientem circa terram semel volvitur, ac redit ad eundem meridianum, à quo est digressus, hinc *ἡμερησίως* diurnus & quotidianus appellatur. Hic motus cum omnium pateat oculis, non multà eget expositione. Nisi quis de subiecto hujus motus, cui primò insit, vere ne an apparenter soli, revera autem terræ competat, nunc litigare velit, quod ad nostrum institutum non pertinet. Sive enim hoc sive illud verum sit, nihil mea refert, cum Mathematico etiam falsas hypotheses assumere liceat, modo tales sint, quibus calculus motuum coelestium verè & facilius expediri queat. Id solum hic animadvertendum, quod licet motus hic solis sit continuus & uniformis, quod ex umbris corporum & altitudinibus solis uniformitèr crescentibus & decreascentibus patet, tamen non est perfectè circularis sed spiralis sphaerius; Quia non egreditur semper ex eodem puncto horizon-

rizontis, nec in eodem occidit, sed hæc omnia singulis mutantur diebus. Proprius & secundus solis motus non est ab ortu in occasum, sed vice versa ab occasu per meridiem in ortum, & illinc per mediam noctem in occasum. Observatum est à doctis, solem & cæteras stellas non semper eundem habere situm & distantiam inter se, ab iis quippe stellis, cum quibus Sol hodie est conjunctus, percipietur eras cum longo intervallo versus partes orientales disjunctum. Sic e. g. Sol hodie est in 27. gradu libræ, cras deprehendetur in 28. gradu ejusdem, cum unum plus minus gradum motu hoc proprio S.S.S. singulis percurrat diebus, hoc modo perlustrat omnia signa Zodiaci, extra tropicos verò nunquam egreditur; ut enim die solstitii æstivi ad tropicum cancri æquatori seu cingulo mundi parallelum pervenit, inde cursum flectit convertendo se per alias spiras ad austrum, & ut trans æquatorem signum capricorni accessit, describit alterum tropicum nimirum capricorni, tunc nos habemus solstitium hybernium. Hic solis ab æquatore recessus, vocatur declinatio ejus, maxima autem declinatio est recessus usquè ad tropicos, qui juxta Astronomorum observationem est 23½ grad. fere. Fit quoq; hic motus solis semper

per

per sub eccliptica, quâ de causa audit motus Solis in longitudinem, nam fit juxta longitudinem Zodiaci, cum extra ecclipticam nunquam digrediatur, sicut alij planetæ, qui gaudent etiam motu latitudinis. Notandum insuper motum hunc proprium non esse realem, sed apparentem propter obliquitatem motus primi.

THEOREMA SEXTUM.

Eclipses Solis & Lunæ fiunt in capite vel cauda draconis.

Quando hæc duo Luminaria magna suos patiuntur defectus, tum omnibus, apud quos contingunt, facile patent, adeò, ut si quis de ijs dubitet, *ἀπασία* sensuum extra dubitationis aleam laborabit. Modus verò non nisi artificibus constat, proin iste ex parte nobis verbo indicandus. Hujus de eclipsibus doctrinæ fundamentum est, quod in eccliptica seu Solis via non moveatur semper lumine alterum, sed egrediatur sæpius, quem recessum ejus latitudinem appellant; In duobus itamen locis solares & lunares viæ se mutuo intersecant, & cum gyri illi curvitatem draconum imitari veteribus visi sunt, usus obtinuit interfectionum puncta caput &

& caudam draconis appellandi. Caput draconis alias appellatur nodus boreus, cauda vero nodus austrinus. Cum itaq; luminaria apud hosce conjunguntur nodos, id est, quando Luna ab ecliptica, vel omnino non vel parum, nec ultra 17. gradus & 30. minuta distat, seu latitudinem habat exiguam, conjunctio accidit ecliptica, tunc interjectus Lunæ splendidissimam Solis lucerna nostris surripit oculis. Eâq; de causâ vulgò eclipsis Solis audit, quæ rectius Eclipsis terræ vocaretur. Ex adverso si Luna haud procul à nobis opponatur Soli, ita, ut tempore oppositionis veræ, latitudo Lunæ semidiametrum ejus non excedat, oppositio erit ecliptica, seu eclipsis Lunæ accidet, cum umbra terræ impediât, quo minus radij solares opacum Lunæ corpus illuminent. Eclipses hæc tam Solis quam Lunæ observandum esse totales & partiales; illæ accidunt, quando irradiatio totaliter impeditur; hæc cum pars tantum luminaris in irradiatione impeditur. Universalis verò Eclipsis solis competit Lunæ, quæ ideo sic appellatur, quia cerni potest ab omnibus hominibus, prius ab orientalibus, posterius ab occidentalibus, in hæmisphærio illo habitantibus, ubi accidit. Ratio hæc est, quod Luna amittat lumen solare mutuatitium, ideoquæ
vide

videri queat in omni orbe, ubi tum Luna supra horizontem est conspicua. Solis autem Eclipses quoniam contingunt Lunæ, quæ exigua est, interpositione inter Solem & oculos nostros, fieri non potest, ut in toto hæmisphærio sint visibiles,

THEOREMA SEPTIMUM.

Philosophia Moralis ex scriptis Ethnicorum peti potest, sed non solum.

Fuere ante aliquod tempus in patria nostra, qui potius existimavere Philosophiam moralem ex sacris hauriendam literis, quàm de causâ scripta sua moralem Philosophiam concernentia specioso Ethicæ Christianæ nomine insignivere, Philosophiam verò paganicam, (ita enim Aristotelica per contemptum appellata) è Scholis Christianorum relegandam censuere. At scriptura sacra & Philosophica Ethnicorum saniorum scripta haud ita sunt opposita, ut se mutuo tollant, neque inter se consistere queant. Cum hæc legem naturæ

Viræ pro fundamento agnoscant, quæ à lege morali non nisi gradualiter differt, longè tamen diversissimus utrique propositus est finis, Sacrarum literarum est, homines ad vitam æternam ducere; Philosophiæ autem de summo hujus vitæ bono esse sollicitum. Passim quidem in S. scripturis occurrunt per plures vitæ & morum regulæ, nec non frequentes ad virtutè, adhortationes, Verum aliud est incidenter, obiter & quasi aliud agendo quidpiam attingere, aliud unice & ex professo rem tractare. Ex hisce liquet vitæ præcepta à scriptis Ethnicorum, quatenus legi naturæ sunt conformia, optimè posse peti. Quod non ita accipiendum volo, quasi non multum imò fortasse magis ad vitam honestè degendam conferrent præcepta divina, quam statuta ullius Philosophi quoniam varia pressius edocemur ex sacris literis, quam ex ullius Philosophi placito; verum regulas morum ad humanum hujus vitæ bonum acquirendū benè multas etiā extra sacras literas peti posse, quod vel ex eo manifestum est, quia

quia parti multo maximæ humani generis scripturas sacras legere non accidit. Quibus quoniam Deus æq; concessit liberum arbitrium ac cæteris, absurdum ac providentiæ divinæ est contrarium eum planè nullum iis propulsuisse finem, ad quem suas dirigerent actiones; præcipuè cum vita sine certa quadam norma dubia, inconstans, vaga & anceps esset. Et tantum erat.

ADDITAMENTA.

Divina præscientia non tollit rerum contingentiam.

Duo infinita non dantur.

Malum transcendentale non datur.

Angeli sunt incorporci, incorruptibiles & immortales.

Omne Ens est vel substantia vel accidens.

Non omne ens propria gaudet subsistentiâ.

Virtus consistit in perfectione anima.

Violentas sibi inferre manus illicitum.

Iudicis est, secundum acta & probata judicare.

Qui juxta conscientiam errantem agit, peccat.

